

Öntörvény – ennyi volt Weöres titka

2013 június 22. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

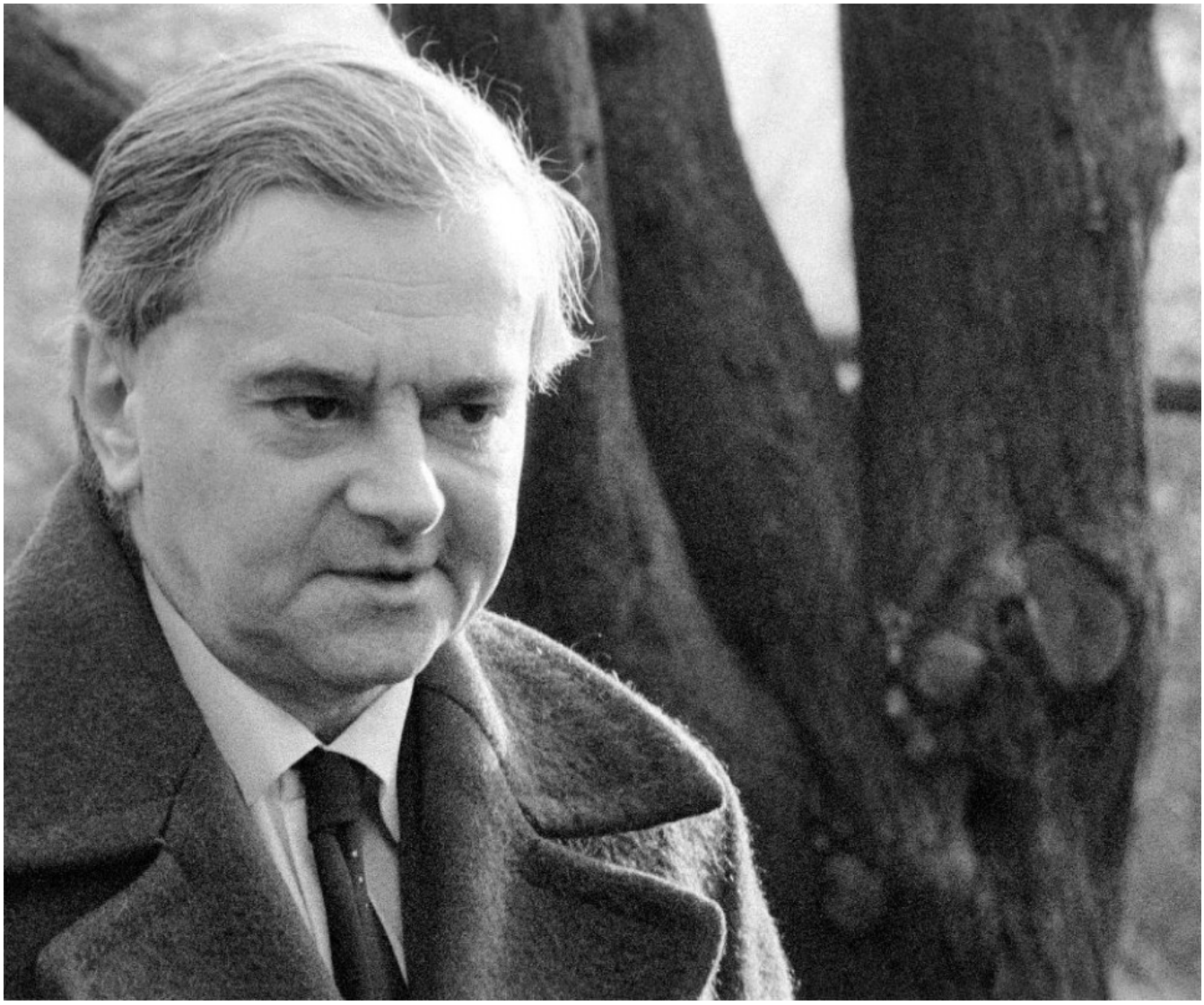
Értékelés kiválasztása Még nincs értékelve

Mérték

Mivel elért a bels? szabadságig, ugyanúgy hiába tiltották be, mint Hamvast: az ember ilyenkor szenved, benne a zseni legfeljebb fintorokat vág, és az ülepét mutatja a hatalomnak, míg egy virág fölé hajol vagy ritmusgyakorlatokat ír Kodálynak.

Száz éve született Weöres Sándor, a zseni, aki gyerekkora óta napi kapcsolatban állt a transzcendenssel, a költ?, akit mindenki ismer, mégsem ismeri senki sem.

Weöres Sándort mindenki ismeri, de Weöres Sándort senki nem ismeri. Pedig azt az óvoda óta mindenki tudja, hogy „éjmélyb?l felzeng?” és mindenki, aki a testben él, tudja, mi az a Psyché, és mindenki, akinek az idegeire megy néha az ország, amelyben él, tudja, hogy „nekem a seggembe is felyem van”, és mindenki, aki egy sorban, s?t sorok és szavak és végül hangok nélkül is tud magyarul, mint Dömdödöm Ervin és Weöres Psyché, tudja, hogy „A világ Isten szakálla”, „liliomszörny” és „tojáséj” és „mennyekbe vágtató prolibusz”, és mindenki, aki berúgott már, tudja, hogy „utcasarkon várok rám”, és mindenki, aki kiszállni akar végül, rátalál a Teljesség felé vezet? útra.

De hol van ebb?l a csomó Weöres Sándor-tükörcserépb?l Weöres Sándor? Mármint az egész. Egyáltalán: van egész? És mennyi van?

Hiszen ennyi alakban megmutatkozó, mindig más maszkban el?ugró, egyszerre univerzális és nyelve miatt fordíthatatlanul magyar költ?nk egy sincs, csak ?.

Azt mondják, csillagtalan éjjelen született 1913. június 22-én, mégis szerencsés csillagzat alatt egy négy nyelven beszél?, a földön túli világban is otthonosan mozgó, tökéletes édesanyától és egy édesapától, aki nyugdíjazott katonaként Csöngén parancsba adta a helyi zsidó boltosnak a negyvenes évek derekán, hogy mindennap karonfogva sétáljon vele a település f?utcáján.

Nyitott szellem, egyenes gerinc és humor: nem kevés örökség a zsenialitás mellé. Iskolába néha azért járt, de –

t?le tudjuk – inkább mellé, annál is inkább, mert – saját szavaival – már középiskolásként is „enyhe fokú alkoholizmusban szenvedett”, ami nem akadályozta meg abban, hogy 16 évesen már országosan ismert legyen a neve, Kosztolányi és Babits is elfogadja levelez?partnernek.

Öntörvény – ennyi volt a titok. Nem foglalkozott hülyeségekkel. Kizárólag azzal foglalkozott, ami a dolga volt, legyen az biciklizés, dinnyelekvárevés, kínainyelv-tanulás és írás – ahogy Kosztolányinak írja, ennyi volt egyik nyári tevékenysége –, és Kosztolányi, a magyar irodalom másik nagy játékosa rátette a kezét a félkölyök Sanyika fejére, és megmondta, hogy ebb?l a kölökb?l nagy költ? lesz. A kis Weöres persze neki írta meg – ki másnak? –, hogy „a százszázalékos komolyság… sosem volt kenyerem”… Hogy mennyire nem? Babitsnak azt vázolta, hogy összeeszkábál gyorsan néhány közönségesebb rumba- és tangószöveget, és megalkotja a giccs költészeti m?faját, amelyben hihetetlen tartalékokat vélt felfedezni… és ez még mindig csak a félkölyök Weöres. Aki jobb híján beiratkozik a pécsi egyetemre, összevissza mindenféle szakra, de nem jár be, csak Várkonyi Nándor és Fülep Lajos óráira. Máskor végigordítja Tatay Sándor után a fél éjszakát, mert nem tudja, melyik házban lakik Tatay, akit mellékesen nem is ismer, csak eszébe jut, hogy be kellene mutatkozni neki. Addig ordibál az alvó Pécsett, amíg egy házból Tatay végre kidugja a fejét. Soroljuk fel az els?, a második, a harmadik kötet címét, szögezzük le újra, hogy az a doktori disszertáció a vers születésér?l a magyar irodalom egyik legfontosabb dokumentuma? Minek? Képzeljük el inkább a pécsi éjszakában ordító Weörest, aki olyan albérletben lakik egy mészárosnál, hogy a küszöb nélküli szobába, ha a mészáros állatot vág, befolyik a vér.

Ordít az utcán, és közben mellékesen odaveti, hogy „a mai költészet csak orfeuszi lehet”. A negyvenes években járunk. ? meg egy pár évtizeddel kés?bb.

Aztán 1945-ben a Teljesség felé és Hamvas mester barátsága. Megint egy óvó kéz a fején, a halott Kosztolányié helyett.

Hogy mi volt a magyar szellemtörténetben a Hamvas, Kerényi, Várkonyi és Weöres által közrefogott terület? Az elüszion. A máig élhet? tér, amely mindmáig oly sokak el?l van rejtve, holott nyitva áll. Az ország fölött valahol.

A sárev?knek és a sárdobálóknak megközelíthetetlen, hiszen nemhogy nem tudnak a leveg?ben járni, azt sem tudják, mi az, hogy a leveg?ben járni. Nincs ebben indulat – Hamvas utolsó mosolyának egy ezreléke talán, ha benne van. A teljesség felé és a háború? Csak mint a Karnevál és a háború: a világégés legfeljebb az utolsó lökés a rálátáshoz.

Aztán a teljes felszabadulás. A lefordított versek. „Hobu mohu tollobu mehei télán”, vagy végleges formában: „Gúzsba kötve kanyarog a viharban a por.”

Ekkor már tudhatta, hogy zseni? Valószín?leg igen, de nem érdekelte. ? kicsit keményebben fogalmaz: „Az ember sokkal nagyobbat szarik, mint amekkora a seggén kifér. A m?vészet nem e világból való, az elemzés csak a kapuig tudja nyomon kísérni, ahol az ismeretlen kezd?dik.”

Weöres gyerekkora óta napi kapcsolatban állt a transzcendenssel – ha úgy jobb: önmaga mélyével –, édesanyjának köszönhet?en.

Mivel elért a bels? szabadságig, ugyanúgy hiába tiltották be, mint Hamvast: az ember ilyenkor szenved, benne a zseni legfeljebb fintorokat vág, és az ülepét mutogatja a hatalomnak, míg egy virág fölé hajol vagy ritmusgyakorlatokat ír Kodálynak, afféle Magyar et?döket.

A sok ostoba állat, a hatalom megannyi öntelt birtokosa pedig nyugodtan alszik, miközben ezek a ritmusgyakorlatok a hetvenes-nyolcvanas években „gyerekversként” visszacsapva egy generációnyi Weöres-hív? négy- meg hatévest teremtenek pillanatok alatt. Hardcore Weöres-fanclub alakult kölykökb?l, bel?lünk – ezt érték el hosszú távon.

És akkor a hosszú versekr?l vajon beszéljünk, vagy A hallgatás tornyával elért oda, ahol már nem tapadhat hozzá magyarázó szó? Mit mondjunk azon túl, hogy a zseni látja, ahogy „el?bb a part fogy el”, aztán a tenger, aztán az égbolt, „aztán a fény, aztán a sötétség, végül semmi sem lesz: ott megtörténik szabadulásunk. Mert szent és örök az üresség, s az emberben fészkel”.

Weöres innent?l megsokszorozza és tükrözi, átforgatja és át- meg átalakítja magát, miközben ? mindenki más is, vagy Proteus, aki „majdnem isten, most a lehetetlen” – és a zseni kilép önmagából, hogy tartósan minden és

mindenki legyen.

Mert a költ? „nem lázad, nem küzd… nem áll szent ?rhelyen…”, csak képvisel, képviseli „a tengert, a magasabb szellemet, a szabadságot”.

Akkor is a szabadságot, ha közben a pécsi színházban sokadszor tiltják be a Szent György és a sárkány históriáját, hogy végül, miután az Életünk merészen leközölte 1983-ban, majd Bucz Hunor térszínháza csak azért is bemutatta, 1985-ben végre Pécsett is színre kerülhessen.

Sanyi bácsi ült a néz?téren, és sírt. Legalábbis a Krisztinában ezt mesélték. Pedig mindent tudott a mosolyról, mint a dunántúli mandulafák általában.

Állnak merészen a télben, Janustól Weöresig, és máig, tovább és tovább. Muszáj nekik, ha akarnak, ha nem.

Péntek Orsolya – magyarhirlap.hu

Ajánló